

Anmälningar och notiser

Bourdieu om kulturella fält och modernismens framväxt

hällsvetare i Sverige och övriga Norden kan för övrigt avläsas i den av Donald Broady redigerade antologin *Kulturens fält* (Daidalos 1998), där tjugotalet forskare tydligt belyser bredden i användandet av Bourdieus kultursociologiska begreppsapparat.

Vad menar då Bourdieu när han talar om fält? Man kan, enkelt uttryckt, säga att ett "socialt fält" existerar när en avgränsad grupp människor och/eller institutioner strider om något som är gemensamt för dem. Ett exempel på detta är t.ex. det "litterära fältet", inom detta fält verkar författare, kritiker, förläggare, tidskriftsredaktörer, litteraturforskare. Institutionerna kan vara olika slags mediaproducenter, förlag, avdelningar för litteraturvetenskap vid landets universitet, dagstidningarnas och specialtidskrifternas redaktioner, lärda sällskap och akademier, Statens kulturråd etc. Det gemensamma som står på spel, för att här citera Donald Broady, "är definitionen på god litteratur och god litteraturkritik, rätten att skriva erkänd litteratur, auktoriteten att fälla omdömet om litterär

kvalitet." Denna problematik går att överföra på en mängd områden. Bourdieu och hans medarbetare vid Collège de France har också med framgång undersökt t.ex. ekonomiska och religiösa maktfält, akademikernas egna maktfält och politikens, idrottens och modeskaparnas fält för att nämna några områden. Fältbegreppet är väldigt öppet och "tänjbart" och kan närmast liknas vid ett forskningsprogram.

Den bästa introduktionen till sitt arbetssätt ger Pierre Bourdieu själv i boken *Les Règles de l'art* (Paris 1992) som nu föreligger i svensk översättning av Johan Stiernma med titeln *Konstens regler: Det litterära fältets uppkomst och regler*. På drygt 500 sidor har Bourdieu här vävt samman tidigare artiklar, föreläsningar och arbetsmaterial från de senaste decennierna. Det generösa utrymmet har givit honom möjlighet till att utveckla och nyansera i andra sammanhang framlagda utkast och tanketräddar. Framställningen är reflexiv, prövande, frågeställningarna mångfrestande och det är en bok som med sin bredd inbjuder till många läsarter. Broady

Pierre Bourdieu: *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 2000.

Den franske sociologen och kulturanthropologen Pierre Bourdieu (1930–2002) hade en alldeles speciell förmåga att kombinera empirisk forskning med teoretisk reflektion. Många av de begrepp han införde, som t.ex. "fält", "kulturellt" eller "symboliskt kapital" och "habitus", kom att förändra och påverka det intellektuella landskapet och har blivit nya, väl använda "verktyg" för generationer (redan, faktiskt) forskare. Den betydelse Bourdieu fått bland humanister och sam-

föreslår i bokens inledning några läsningar: som kollektivbiografi, som bildningsroman, som metodbok och som självdeklaration.

Själv vill väl Bourdieu mena att *Les Règles de l'art* också är ett försök att beskriva modernismens framväxt i Frankrike inom litteratur och konst från 1820-talet till början av 1900-talet. Någon regelrätt historieskrivning (även om empirin är utgångspunkten) är det dock inte frågan om. Här finns även en uppfordrande sida. Bourdieu nöjer sig inte med att påvisa eller förklara rådande maktförhållanden, han sätter också genomgående upp ett kritiskt finger; han ser klart hur den sociala världen bygger på hierarkier, och han iakttar förhållandena "mellan det som dominerar och det som domineras", exempelvis förhållandet mellan uppburna och negligerade författarskap – låt oss från svensk horisont peka på motsatsparet Lars Gyllensten och Jan Guillou. Vi skulle också som den franske litteratursociologen Robert Escarpit kunna tala om det "bildade" och det "populära" kretsloppet, där Gyllensten tillhör de "bildades" kategori, den kulturbärande gruppen i samhället, hyllad av kritiken, prisbelönad, såld i små upplagor men sittande i akademier etc., och där Guillou får representera det "populära" skiktet, ett mer kommersiellt kretslopp, där författarna säljer i stora upplagor, får stor uppmärksamhet, förekommer mycket sparsamt, om alls, på tidningsarnas kultursidor, och blir inte erkänd eller "upptagen" i det bildade samtalet. Möjligen kan man säga att Guillou är på väg att byta kretslopp, hans romaner om korsriddaren Arn har lyft upp honom på pedistalen, och han har också försökt köpa sig prestige genom att till Historiska museet i Stockholm ha donerat betydande belopp för förvärv av kulturhistoriskt värdefulla föremål.

Bourdieu belyser denna problematik utifrån skilda aspekter och inom olika fält. Kritiken finns således, där emot är det möjligen svårare att utläsa någon mer uttalad strategi för hur sakernas tillstånd skall kunna ändras. Man skulle kunna säga att detta är bokens styrka, Bourdieu och hans forskarstab tillhandahåller verktygen – visar på möjligheterna. Här finns en öppenhet – möjligheter till reflektion och självsyn är stora – och detta är förmodligen ett av skälen till att Bourdieus begreppsapparat fått en sådan genomslagskraft, och som metodbok och exempelsamling kommer *Konstens regler* att förbli ett av hans huvudverk.

Bourdieu må ha använt sig av kulturpersonligheter som Flaubert, Baudelaire, Emile Zola eller Marcel Duchamp för att stärka sina empiriska slutsatser och andra mer generella teser, men det är ändå tydligt hur det i *Les Règles de l'art* trots allt faktiskt är

"fälten" som är bokens verkliga huvudpersoner. Efter Bourdieu kommer den sociala människan och hennes värld inte längre att vara densamma – och med nya ögon kan vi storögt se på hur de sociala striderna fortsätter. Varför inte börja med att fundera över din egen position i det kulturella fältet? Vad har din position i fältet tilldelat dig att säga, och är det verkligen någon som lyssnar?

Roger Jacobsson

Kulturella Perspektivs
redaktör

*

Kulturstudier och technoscience

Roddy Reid & Sharon Tra-week: *Doing Science+Culture. How Cultural and Interdisciplinary Studies are Changing the Way we Look at Science and Medicine*. London: Routledge, 2000.

Steven Best & Douglas Kellner: *The Postmodern Adventure. Science, Technology and Cultural Studies in the Third Millennium*. London: Routledge, 2001.

Studier av vetenskapsidkare eller vetenskaplig verksamhet saknas inte i den internationella, främst angloamerikanska, litteraturfloran. Emellertid har det under 1990-talet utvecklats en ny gren inom vetenskapsstudier som benämns "the cultural studies of

science som kultur och hur kan man med olika angreppsvinklar analysera hur forskningsresultat "blir till"?

Bilden av vetenskapsmannen som ett geni och som ensam i sitt laboratorium, producerar forskning är något som problematiseras också av både Steven Best och Douglas Kellner i boken *The Postmodern Adventure*. Vetenskap och forskning är inte en aktivitet som endast berör forskarsamhället. Dess verksamheter är tvärtom starkt interagerande med politik, ekonomi, kapital och globalisering. Tillsammans utgör även dessa områden kulturproduktiva verksamheter.

technoscience", dvs. kritiska kulturstudier av R & D inom naturvetenskap, teknik och medicin.

I antologin *Doing Science+ Culture* har Roddy Reid och Sharon Traweek bl.a. samlat antropologer, sociologer, fysiker och litteraturvetare. Samtliga författare, däribland professor Emily Martin, har en gemensam fråga: Vad innebär det att studera techno-

Vetenskap "görs" alltså inte bara inom strikt akademiska arenor. De områden inom vilka vetenskap kollaborerar och utvecklas är betydelsefulla studieobjekt. Likväl bör det betonas att vi inom forskarsamhället måste förhålla oss reflexiva och själv-

kritiska gentemot vår egen vetenskapliga verksamhet och som kunskapsproducenter. Det nya millenniets science studies blir inte bara en antropologisk storögd upptäcktsfärd i "technoscience's world" utan en välbehövlig reflexiv självanalys inom alla vetenskapliga discipliner.

Helena Pettersson

Doktorand i etnologi
vid Umeå universitet